

1532-163/174

GEMEENTE HEERENVEEN

1 MEI 1944

No. 12/570.

HEERENVEEN, 29 April 1944
POSTREKENING GEMEENTE ONTVANGER 45179

ONDERWERP:

Den Wnd. Gewestelijk POLITIE-PRESIDENT,
Guyotplein 1,
GRONINGEN.

Bericht op schrijven:
d.d. /

Bijlagen:

Ik heb de eer U HoogEdelGestrenge hiernevens beleefd te doen toekomen het proces-verbaal, opgemaakt terzake het ontvluchten van een Joodsche arrestant op 28 April 1944, dien dag gemeld ingevolge de berichten dienst onder no 14/44 Groep 16.

Ik moge ten aanzien van dit geval opmerken, dat mij in de nacht van Donderdag op Vrijdag 27 op 28 April telefonisch door den dienstdoenden Politie-beambte werd medegedeeld, dat er drie Joden zouden zijn gearresteerd en dat deze in opdracht van de Sicherheitsdienst naar Leeuwarden op transport moesten worden gesteld. Ik gaf daarop opdracht dat met het transport van deze drie Joden de drie genoemde Opperwachtmeesters belast zouden worden. Inplaats van drie personen moesten echter nog twee personen worden overgebracht, hetgeen mij niet werd medegedeeld. Daardoor bestond dit transport uit vijf personen en zou dit transport, indien mij de omstandigheden hiervan waren medegedeeld, op geheel andere wijze en afdend zijn geregeld, zoodat ontvluchting niet mogelijk ware geweest.

Naar mijn meening hebben de drie Opperwachtmeesters voorzichtig gehandeld en werd het boeien van de drie mannen nagelaten om hen hun bagage te laten dragen.

Het betreffende Persoonsbewijs zal voor nader onderzoek ter beschikking worden gesteld van de Sicherheitsdienst te Leeuwarden.

De Opperluitenant van Politie,

Wagenaar

DE OPT
K 1362

PROCES - VERBAAL

Op Donderdag 27 April 1944, omstreeks 23.00 uur, werd ons ANNE de HAAN, KOENDERT DOLSMA, en PIETER SPIJK, allen Opperwachtmeester van Politie, eerstgenoemde te Heerenveen en laatstgenoemde gedetacheerd van het P.O.B. te Heerenveen, in opdracht van den Heer Opperluitenant van Politie te Heerenveen, medegedeeld, dat wij op Vrijdag 28 April 1944 met de trein van 8.26 uur drie arrestanten (Joden) naar de Sicherheitsdienst te Leeuwarden moesten overbrengen.

Op genoemd tijdstip bleek ons dat er niet drie maar vijf arrestanten (waarbij drie joden waren) t.w. 4 meerderjarigen, waaronder 3 mannen en 1 vrouw, benovens 1 kind van 4 à 5 maanden.

Voorts bleken op het bureau aanwezig te zijn 3 koffers, 1 leertasch, 1 groote doos, allen gevuld met goederen en een bedje voor het kind. Gezien de groote van het transport is door le verbalisant veiligheidshalve, telefonisch aan het station te Heerenveen verzocht een aparte coupe te reserveeren.

Te omstreeks 18.15 uur hebben wij ons met de arrestanten en de genoemde goederen naar het station begeven, waarbij de arrestanten beladen met de goederen.

Op het station is door ons in een gereserveerde coupe plaats genomen.

De reis naar Leeuwarden verliep zonder moeilijkheden. Nadat wij te Leeuwarden waren aangekomen hebben wij eerst in de coupe afgewacht dat alle reizigers het perron hadden verlaten, waarna de mannelijke arrestanten weer werd opgedragen de goederen te dragen, terwijl de vrouwelijke arrestant het kind droeg, zodat het aanleggen van boeien of kettingen moeilijk ging.

Voor de Prins Hendrikkade te Leeuwarden, kwam er een persoon met bruine hoed en grijze jas, lang ongeveer 1.80 meter, bij ons transport, die zeide: "Geef mij dat kind maar", waarop door le verbalisant werd bevolen hem te verwijderen, waaraan hij onmiddellijk voldeed. Een 20 meter verder legde de vrouwelijke arrestant het kind op het trottoir neer, waarop le verbalisant het kind opnam en aan de vrouw, welke daar nog stond wilde overgeven. Op dat moment nam de mannelijke arrestant (de Jood) de vlucht, vrijwel direct gevolgd door de vrouwelijk arrestant en waarbij zij hun bagage wegwierpen. Eerste verbalisant legde het kind neer, trok zijn pistool en zette de achtervolging in, onmiddellijk gevolgd door 3e verbalisant, welke een rijwielt greep van een passerende wielrijder, terwijl 2e verbalisant met zijn pistool de beide andere arrestanten in bedwang hield.

Schieten was daar ter plaatse niet mogelijk, door het talrijke publiek dat zich daar ophield in verband met de weekmarkt - het gebeurde had vrijwel onmiddellijk bij de weekmarkt plaats.

Eerste verbalisant wist de vrouwelijke arrestant te grijpen. De mannelijke arrestant verdween op dat tijdstip juist om een hoek in het publiek op de veemarkt, gevolgd door derde verbalisant op zijn

--rijwielt--

rijwiel.

Terwijl derde verbalisant de achtervolging voortzette is door eerstgenoemde verbalisant het verdere transport, waarbij o.m. het kind, overgebracht naar de Dienststelle der S.D. aan het Zaailand te Leeuwarden.

Hier meldten beide eerstgenoemde verbalisanten het voorgevallene, waar hñ werd opgedragen de opsporing naar de ontvluchtte arrestant met kracht voort te zetten.

Wij hebben ons onmiddellijk wederom naar de veemarkt begeven, waar inmiddels laatstgenoemde verbalisant, het voorgevallene, het signalement van den ontvluchten arrestant aan een Hoofdwachtmeester der Leeuwarder Gemeente Politie had doorgegeven. Blijkens de door deze verstrekte mededeeling was inmiddels ook de Leeuwarder Recherche met een en ander in kennis gesteld.

Ons bleek ook dat deze ter opsporing daar aanwezig waren. Door ons, verbalisanten, is in samenwerking met de Leeuwarder politie een uitgebreid onderzoek ingesteld op het marktterrein, café's, stallen, tramwagens, auto's en booten, echter zonder resultaat.

Hierna is door ons verbalisanten, vorenstaande telefonisch gerapporteerd aan den Heer Opperluitenant van Politie te Heerenveen, waarna wij ons wederom naar de dienststelle der S.D. hebben begeven en daar wederom hebben gemeld.

~~Voorts kan nog worden gemeld dat door de verbalisanten de arrestanten is geweest op het feit dat hij poging tot ontvluchting~~

Aldaar werd ons opdracht gegeven aan de vrouwelijke arrestant, die inmiddels was ingesloten in het huis van Bewaring te Leeuwarden, de ware naam van haar man te vragen en van het voorgevallene proces-verbaal op te maken.

In het Huis van Bewaring is bedoelde arrestante, welke opgaf genaamd te zijn: ELISABETH LEWIJT, geboren te Amsterdam 1 December 1911, zonder beroep, laatstelijk wonende te Amsterdam, Nieuwe Kerkstraat 147, gehoord, waarbij ze verklaarde dat haar gevluchte echtgenoot is genaamd: SAMSON VAN DAM, geboren te Amsterdam 7 Februari 1911, van beroep reiziger in textiel, laatstelijk wonende te Amsterdam, Nieuwe Kerkstraat 147.

Wij, verbalisanten, verklaren dat deze naam niet in overeenstemming is met het door hem aan de politie te Heerenveen afgegeven persoonsbewijs A.35-249706, wat de volgende gegevens inhield:

GEORGE JANSEN, geboren 7 Augustus 1916 te Amsterdam, van beroep kantoorbediende, wonende te Amsterdam, Pythagorasstraat 9, 2 hoog, dd. 16 Juli 1941. Als adres daarvoor stond vermeld Schalkburgerstraat no.32 huis

Dit persoonsbewijs, waarop wel de foto voorkomt van de ontvluchte arrestant, is door ons ter hand gesteld aan den Heer Opperluitenant van Politie te Heerenveen, en blijkt als te zijn vermist opgenomen in het signalement van den arrestant luidde als volgt: lengte plm. 1.73 m. krachtig gebouwd, vol rond bleek gezicht, donker uiterlijk -jodentype-droeg een donkerblauwe pet, droeg een bril met donkere hoornen montuur, donkere ogen, droeg blauwe gabardine regenjas, donkerblauwe broek, zwarte lage schoenen.

Voorts kan nog worden gemeld, dat door de verbalisant, de arrestanten is gewezen op het feit dat bij poging tot ontvluchting direct door ons van de vuurwapens gebruik zou worden gemaakt.

Wij verbalisanten, hebben ons na aankomst van de trein te Heerenveen telefonisch in verbinding gesteld met den Heer Opperluitenant van Politie te Heerenveen, waarbij wij onze terugkomst en de genomen maatregelen hebben gemeld.

Op ambtseed opgemaakt te Heerenveen, den 28 April 1944.

De verbalisanten, *[Handwritten signatures]*

ling
gels.

[Handwritten initials]

ter van
er per-
wijs.

[Handwritten initials]